

# PROGRAMM: AED LINNAS



TEEMA: AED KUI TEHISKOOSLUS

PROGRAMMI AUTOR: Helle Kont, Tartu Keskkonnahariduse Keskus  
[helle.kont@teec.ee](mailto:helle.kont@teec.ee)

PROGRAMMI KASUTAJA KOHUSTUSED: Käesolevaid õppematerjale (programmilehed ja töölehed) võib kasutada ainult juhendamistasuta õppepäevade raames. Kõikidel teistel juhtudel on nõutud eraldi kirjalik kokkulepe Tartu Keskkonnahariduse Keskuse esindajaga [www.teec.ee](http://www.teec.ee)

PROGRAMMI EESMÄRK: koduaia kultuurtaimede ja looduslike taimede liigirikkusest ülevaate saamine ja aias kasvavate taimeliikide tundma õppimine.

SIHTGRUPP: 4. – 7. klassi õpilased.

LÄBIVIIMISEKS SOBIV AEG JA KESTUS: kevadest sügiseni: sissejuhatav tund kevadel, vaatlused suvevaheajal ja kokkuvõttev tund sügisel.

## SEOS ÕPPEKAVAGA

Vastab 4.-7. klassi loodusõpetuse ainekavale.

Taimeriigi jagunemine kultuur- ja metsikuteks taimedeks, taimede eluks vajalikud tingimused, taimede rühmitamine vastavalt kuuluvusrühmale, aed, aia tüübid, inimtegevuse mõju taimeriigile, sordiaretus.

## VAJALIKUD VAHENDID:

Töölehed, taimemäärarjad, aia plan, kirjutamisalus, pliiats.

VÕTMESÕNAD: kultuur- ja metsikud taimeliigid, taimekasvatus, aia planeerimine, iluaed, puuviljaaed, köögiviljaaed, kiviktaimla, suvelilled, püsikud, pergola jt. aiaehitised.

VAJALIKUD TEADMISED JA OSKUSED: plaani lugemise ja plaani joonistamise oskus, pindala arvutamine, piltmääraja kasutamine.

## TEGEVUS

Sissejuhatav osa toimub koolis või looduskeskuses.

Omandatakse taustateadmised ja selgitatakse välja, millistes aedades on võimalik vaatlusi teha.

Õpilased jagatakse paardesse või rühmadesse. Rühmaliikmed võivad omavahel jaotada vaatluste aja suve jooksul.

Vaatlusaluses koduaias tehakse väike jalutuskäik maa-alaga tutvumiseks.

Valitakse 2-3 erinevat vaatluskohta, kus erinevad aiaosad on hästi nähtavad, ja visandatakse maa-ala plan või kontrollitakse olemasoleva plaani vastavust tegelikkusele, vajaduse korral täiendatakse plaani.



© Helle Kont (Tartu Keskkonnahariduse Keskus) 2007



Koostatakse vaatluste kalenderplaani. Soovitav on planeerida vaatlusi kaheks päevaks.

Taimeliikide määramiseks tuleb küsitleda ka aia valdajat ja kasutada taimemäärajaid.

Kogutud andmed kantakse ka maa-ala plaanile (leppemärkide ja liikide arvu tähistavate numbrite abil).

Kokkuvõtte: iga rühm koostab septembris või oktoobris kokkuvõtte oma vaatlustest ja seejärel toimub ettekandepäev või -tund. Materjalide põhjal võib koostada ka stende või panna neid interneti kodulehele kõigile tutvumiseks. Kokkuvõttes osas võib õpetaja esitada küsimusi, millele toel arutletakse vajalike aiatööde teemal (vt. lisainfo õpetajale).

## ÕPETAJAT ABISTAV TEEMAKOHANE INFO

Aiad on hoonete ümber paiknevad intensiivselt haritavad või hooldatavad alad. Aedades kasvatatakse kodumaiste looduslike taimede (puud, põõsad, rohttaimedest näiteks maikelluke, lõokannus jt.) kõrval ka hulgaliselt kultuurliike.

Asulates kasvatatavatest taimeliikidest puudub põhjalik ülevaade. Seepärast ongi huvitav teha vaatlusi koduaedade taimestiku liigirikkusest.

Aegade kujundus muutub aja jooksul. 1950.-1960. aastate koduaiad erinevad tublisti tänapäeval rajatavatest. Varemalt oli koduaed oluline toidulaua rikastamisel, dekoratiivtaimede kõrval kasvatati köögivilju, marju ja puuvilju. Tänapäeval piirduakse üha enam dekoratiiv- ehk puhkeaiaga, kus suurel murupinnal kasvavad üksikud puud-põõsad ja rohttaimedest peamiselt püsikud.

Kokkuvõttes osas on soovitatav teha aiavaatlustest ülevaade ja võimaluse korral ka analüüsida ja võrrelda, kas valdavad on iluaiad, kui palju on köögivilja ja puuviljaaedu jm. Huvitav aruteluteema võiks olla aias elavate putukate, lindude ja teiste pisiloomade elupaigad ja liigirikkus. Kasvatuslikul eesmärgil on oluline arutada ka aiatööde ja selle üle, kui paljud õpilased osalevad aiatööl.

Näidisküsimusi:

1. Kudas on teie vaadeldav aed rajatud?
2. Kas aia kohta on koostatud plaan? Kes koostas?
3. Millistest osadest koosneb vaadeldav aed?
4. Kes pere liikmetest teevad aiatöid ja milliseid töid keegi teeb?
5. Kas sina osaled ka aia hooldamisel?
6. ....

## SOOVITATAV KIRJANDUS:

Grišakov, Ü., Grišakov, U. 2004. Aiakultuur Eestis I. – Maalehe Raamat.

Grišakov, Ü., Grišakov, U. 2005. Aiakultuur Eestis II. – Maalehe Raamat.

Abo, L. 1994. Koduaedniku aabits. Tallinn, Mats.

Paju, A. 2003. Kui taimed räägiksid. Tallinn, Maalehe Raamat.



© Helle Kont (Tartu Keskkonnahariduse Keskus) 2007

